

Szeged és a Nyári Tárlat*

Húsz esztendeje, hogy első alkalommal rendezték meg az országos képzőművészeti tárlatot, hogy a Szabadtéri Játékokkal egyidőben, gazdagítsa Szeged országos kitekintésű kulturális, művészeti programját, ezzel is igazolván az egyes művészeti ágak szoros kapcsolatát és a különbözőségek mellett is meglevő azonosságokat.

Ha visszalapozunk az eddig kiadott katalógusokba, ha elolvassuk a kritikákat, azt találjuk, hogy a kiállításoknak a Szabadtéri Játékokkal való egyidőjű megrendezését félreértve, néha egy alárendeltségi viszony fogalmazódott meg: mintha e két jelentős program között valami sajátos alá- vagy fölrendeltségi viszony lehetne. Úgy vélem, ma már nemcsak a tárlat felelős rendezői — a városi tanács vezetői —, nemcsak a képzőművész társadalom, hanem valamennyi érdeklődő, aki megnézte a korábbi kiállításokat, és megnézi ezt a tárlatot is, érzi és tudja, hogy ez a húsz év óta töretlen folyamatú képzőművészeti esemény régen túlnőtt azon a szerepen, amelyet két évtizeddel ezelőtt — talán — megfogalmaztak számára s egyenrangú, önálló értékű társa lett a színpadi eseményeknek.

Azok a képzőművészetet szerető és figyelő nézők, akik nyom követik a Szegedi Nyári Tárlatokat, képet kaphattak a festészet, szobrászat és grafika fejlődéséről, alakulásáról. Nyomon követhették azokat a tartalmi és formai törekvéseket, újításokat melyek az egyes alkotásokban csak egy-egy művész kifejező eszközeinek gazdagodását jelentik, de összességükben a mai magyar képzőművészet sokszínűségét, arcuatteremtő erejét bizonyítják.

Ebben a két évtizedben intenzív átalakuláson ment át ez a művészeti ág. A hagyományos gazdagabb alkalmazása, a formadalmi művészeti múlt tovább építése, a tartalmi gazdagodás és a formakíséreltek számos változata egyaránt jellemzi.

A világ gyors ritmusú változása, a tudományos-technikai világkép kiszélesedése, a kommunikáció felgyorsulása megváltoztatta a képzőművészet formálódásának és alakulásának ütemét is. A változásokra fokozottabban érzékenyen reagáló művészek megpróbálták a modern kor emberének életritmusát a maguk sajátos festői, grafikai, vagy szobrászati eszközeivel kifejezni, ábrázolni. A művészek műben realizált gondolatjait azonban csak a társadalommal, a közönnyel való kapcsolatteremtés esetében tudják azt az érzelmi, értelmi hatást elérni, mely minden művészeti alkotás legfontosabb feladata. A művész és közönség kontaktusának megteremtésének egyik jelentős fóruma a kiállítás. Mégis az elmúlt évek kritikáiban, publikációkban többször megfogalmazódott, hogy hazánkban túl sok a kiállítás és a több ezer bemutatóra való hivatkozással azt próbálták — sokszor valóban jogosan — bizonyítani, hogy a kiállítások nagyszáma nem áll egyenes arányban a színvonalal és a minőség csökkenése dezinformálja a közönséget. Való, hogy a kiállítások száma igen magas. Mégis, ha abból az aspektusból vizsgáljuk, hogy hány olyan tárlat van, amelyek reprezentatív fóruma a kortárs művészetnek, ahol a ma képzőművészetének helyzetképét megismerhetjük, ez a szám minimálisra csökken.

Szeged városa a húsz évvel ezelőtti kezdeményezésével országos fórumot teremtett az alkotók számára, és példát mutatott a kultúra, a művészet Bu-

dapesten kívüli lehetőségeire, igazolta, hogy felelős, értő gazdája a város művészeti életének. Ma már természetesnek tartjuk, hogy egyes művészeti ágak se regszemléjére az ország különböző városaiban kerül sor. Pécsen rendezik a Képzőművészeti Biennálét és az Országos Kerámia Biennálét, Miskolcon a Grafikai Biennálét, 1970 óta Szombathely ad otthont a Fal- és Tértextil Biennálénak, mely váltakozva kerül megrendezésre az Ipari Textil Biennálével, a Szilikátipari Triennálék fóruma Kecskeméten, Egerben az Aquarell Biennálé, Debrecenben a Téli Tárlat és Keszthelyen a Balatoni Tárlat gazdagítja a kiállítások sorát. Ma már ezek a tárlatok országos művészeti eseményé válnak, számon tartja őket a közönség és a művész-társadalom egyaránt.

Hangsúlyozni szeretném, hogy ha a mostani, huszonegyedik Szegedi Nyári Tárlatot összevetjük a korábbiakkal, jelentős változást láthatunk. Az eddigieknél sokkal több művész alkotásával találkozhatunk. Sokszínű és változatos képet nyernünk azokról a tartalmi és formai törekvésekről, melyek napjaink művészetének jellemzői. Lényegesen több festő, több szobrász és több grafikusművész küldte el alkotásait mint eddig. Ismét szerepelnek Kokas Ignás döbbenetes erejű képei, Fóth Ernő látványra épített, látomással transzponált alkotásai, és jelen van néhány tehetséges fiatal, a nemrég még Derkovits ösztöndíjas és a most ösztöndíjas korosztályból pl. Kiss György, Vilhelm Károly, Földi Péter, Szentgyörgyi József — hogy csak néhány nevet említsék a festészeti kollektívából —, akik egymástól eltérő úton keresik azokat az eszközöket, melyekkel leginkább tudnak humánus tartalmat közvetíteni. A fiatal művész generációt képviseli Barabás Márton, Szikora Tamás, Zrinyifalvi Gábor, Váli Dezső is, akik a folt és vonal ritmusát, a színek expresszív erejét, az absztrakció gazdag eszköztárát alkalmazzák képi világuk kivetítésére.

Itt vannak műveikkel azok a festőművészek is, akik régóta bemutatkozásuk fórumának tekintik ezt a kiállítást, akik évről évré meghatározói a szegedi Nyári Tárlat színvonalának, akik nélkül ma sem lenne teljes ez a kollektív. Itt vannak Hézsó Ferenc, Kurucz Dezső, Lőránt János, Németh József, Vinkler László, Patay László, Szalay Ferenc, Vecsési Sándor képei, azoké, akik itt élnek a környéken, s ide köti őket az Alföld, a Tisza szeretete, azoké akik már nem itt élnek mindennapi életüket, de visszahívja őket e táj lenyűgöző egyszerűsége, az Alföld, a Tisza sajátos világa.

Az idei könyvhét alkalmából, a városi tanács kiadásában megjelent a Szegedi Grafikusok című mappá, Szelesi Zoltán történeti áttekintést adó bevezető szövegével. A 17 művész alkotását bemutató kiadvány jól bizonyítja, hogy a város számon tartja az itt élt, itt élő, vagy itt alkotó művészek munkásságát. Az albumban szereplő művészek közül Diskai Lenke, Papp György, Urbán László lapjait itt a tárlaton is megtaláljuk. A grafikusművészek egyéni gondolatviláguk sajátos és meghatározó kifejezőeszközeiként alkalmazzák az egyes sokszorosított grafikai eljárásokat, vagy készítenek rajzokat.

A tárlat grafikai kollektívájában egyaránt szerepel tusrajz és tollrajz, rézkarc és litográfia, szerigrafia és vegyestechnika. A grafikai kollektívában 33 művész nevével találkozunk, köztük sok tehetséges fiatal munkáját. Nem lehet azonban szó nélkül elmenni amellett, hogy a 33 művész között sok olyan van, akinek alkotását a festmények, vagy éppen a szobrok között is megtaláljuk. A díjnyertes Kollár György, a fiatal Hepp Edit, Marosvári György, Szentgyörgyi József jól bizonyítják, hogy mindkét műfaj eszközeit alkalmazni tudják mondanivalójuk kifejezésére.

Engedjék meg, hogy a szobrászati anyagok a korábbiaktól jelentősen eltérő gazdagságára is utaljak. Az idősebb generációt képviselő Farkas Aladár, Dabóczy Mihály, Szabó Iván munkái mellett itt sorakoznak a fiatalok művei is. Bakos Ildikó, Katona Zsuzsa, Lőránt Zsuzsa vagy a négy művel is szereplő Markolt György és a többi tehetséges fiatal munkái a szobrászatunkban jelenlévő formagazdagságról tesznek bizonyosságot. Lőránt Zsuzsa és Orr Lajos groteszkbe hajló figurái, Lapis András drámai erejű plasztikája, Farkas Ádám konstruktív formaalakításai, Lapis András és György Sándor robbanó feszültséget hordozó bronz plasztikai a kiállítás szobrászati kollektívájának sokszínűségét jelentik.

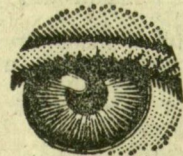
A tárlaton részt vevő művészek nagyszáma és köztük is a tehetséges fiatal alkotók jelentős arányú szereplése, a művek tartalmi és stílusi gazdagsága azt bizonyítja, hogy a képzőművészek szívesen élnek a bemutatkozás lehetőségével. Keresik a közönnyel való kapcsolatteremtés megfelelő fórumait. A világról, életünkről, szocialista társadalmunkról van mondanivalójuk s azt a maguk sajátos eszközeinek alkalmazásával művekben tudják realizálni. Ahhoz, hogy ezek a művek itt lehessenek, hogy elmondhassuk, hogy hosszú évek óta a legszínvonalasabb, leggazdagabb Nyári Tárlat látogatói lehetünk, szükség volt arra a felelősségteljes előkészítő munkára, a kiállítás sorozatért érzett nagyfokú felelősségre, amellyel Szeged, a jó mecénás felelősségével hónapok óta dolgozott e tárlat sikeréért.

PUSZTAI GABRIELLA

Erőszak a képernyőn — erőszak az életben?

Valóban az erőszak iskolája a televízió? Erre a kérdésre nemcsak Nyugaton, de nálunk is meglehetősen ellentmondó válaszok hangzanak el, s még a legkomolyabb, legalaposabb tanulmányok sem jutottak eddig közös nevezőre. Dr. Roumajon, a francia kriminológiai társaság elnöke határozottan állítja egyik tanulmányában, hogy „a film, illetve a tévé befolyását a bűnözés növekedésére még senki sem bizonyította be. A bűnözésre való hajlam kifejlődését sokkal inkább a környezet, a biológiai, az intellektuális, az érzelmi, és a társadalmi hatások váltják ki.” Ugyanakkor 1972-ben dr. Steinfeld, az amerikai szenátus egyik jelentésében hangsúlyozta, hogy „szerves kapcsolatnak kell lennie a képernyőn látott erőszakos cselekedet és a megtekintést követő magatartásforma között”.

1974 szeptemberében egy elhagyott kaliforniai strandon három 14—15 éves kislány sörösüveggel leütötte barátját. Három nap-

pal korábban ugyanezt a jelenetet fő műsoridőben sugározta az NBC tévéadója.

1976-ban Los Angeles utcáján gyerekek felgyújtottak egy alvó csavargót, épp úgy, amint azt pár nappal előbb tévé-műsorban látták.

1977-ben Floridában a 15 éves Ronney Zamora, amikor 82 éves szomszédja tetten érte, amint éppen lopni készült lakásában, agyonverte az idős asszonyt, úgy ahogyan azt több ezerszer mutatják a krimikben.

Három megtörtént bűneset, amely azoknak nyújt támpontot, akik nagyon is észrevehető kapcsolatot vélnék felfedezni a sokirózó jelenetek és a kriminológiai bűneset között.

Dr. Leyens belga orvos nem érte be csak a következtetések elemzésével, a hetvenes évek elején kísérletet szervezett 13—18 éves gyerekek bevonásával. Két, egyenként húszfős csoportra osztotta az internátusban élő fiúk egyik osztályát. Az egyik csoport számára elsősorban vígjátékokat vetített — a szép amerikai-tól a Sebastien-ig, a másik számára csak kimit — a Bonnie és Clyde-től a Zorro-ig. Leyens naponta mutatott be egy-egy filmet közönségének, több héten át. Azt figyelte meg, hogy

az első csoportbelieknél jelentősen fokozódott a munkakedv, javultak az emberi kapcsolatok, a másikkal éppen ennek ellenkezője következett be, a fiatalok körében sűrűbbé vált a szóbeli, tettebeli agresszivitás. A belga tudós kutatását Jean Cazaneuve cáfolja, az amerikai Fesbach- és Singer-féle felmérésre hivatkozva. Részben ehhez a tévét mentő teóriához kapcsolódik a francia André Akoun, a Sorbonne tanára tanulmányaiban is (Tömegkommunikáció), amely szerint: „éppen ellenkezőleg mint azt sokan feltételezik, a film-beli, tévé-beli, könyv-beli erőszak, nem okoz semmiféle zavart, éppen ellenkezőleg: utat teremt a nézőben, az olvasóban amúgy is felhalmozódó agresszivitás veszélytelen levezetésére”. Másképp szólva, a tévékrimikben látott erőszakos cselekedetek többek között jótékony katarziszban oldják fel az emberekben felgyülemelő antiszociális megnyilvánulásokat is...

Tulajdonképpen három nézet uralkodik manapság a tévé szerepének megítélésében. Az egyik minden felelősséget rá hárít, a másik ennek az ellenkezőjét hangoztatja, s a harmadik elmélet pedig tagadja bármiféle összefüggés létét fikció és élet, és megélt élet között.

Kinek higgyünk? Mit higgyünk?

Ismerjük jól a tévé szerepét a politikában, a művelődésben, vagy éppen a publicitásban. Miért éppen abban kételkedünk, hogy csakugyan hat az erőszak bemutatása a közönségre?

De térjünk csak vissza néhány adat erejéig a statisztikákhoz: A mai 18 éves amerikai vagy francia fiatalok átlag hetli 15—20 órát töltenek a képernyő előtt. A fiatal mire nagykorú lesz, 14 ezer órányi tévé-műsört látott, és ebben mintegy 18 ezer gyilkosságot. Ezért mondhatja dr. Liebert, a New York-i egyetem tanára: „nem az öröklés, nem a környezet, sem az iskola, hanem az erőszak-látvány az oka a mai 19 évesek agresszivitásának, azoknak, akik 9 éves koruktól több órát töltenek el a tévékészülékek előtt”.

Bármit állítanak is egyes tudósok az erőszak természetéről, az kétségtelen, aki nap mint nap, óráról órára véres gyilkosságokat, lövöldözést, késelést lát, annak egy idő után mindez nagyon is megszokott lesz, ez az, amit egyesek az „erőszak banalizációjaként” emlegetnek. Persze nemcsak a tévé a hibás, hibásak azok a szülők is, akik felügyelet nélkül hagyják gyermekeiket, kiszolgáltva a tévének.

Ma még nem tudjuk minden kétséget kizáróan mérni a képek hatását a tévéző emberre. A jóérzés azonban az erőszak száműzését, vagy legalábbis visszaszorítását diktálja. Mindenképpen túl kényelmes megoldás lenne a bűnözés körtünetét a tévére fogni. Hiszen ismerjük csak be, az agresszivitás bizony már jóval az elektromos úton továbbított kép megszületése előtt is jelen volt...

L. L.

NEMLAHA GYÖRGY

Nyáresték — zenével

Mintha a muzsika is megelégedt volna a zárt termetek; elindult, hogy szelíd lombú fák alatt, romantikus udvarokban találkozhasson a zenekedvelőkkel. Kamarazene a Régi Megyeháza udvarán, Orgonaszék a Dömbön, Beethoven-hangversenyek a Brunszvik-kastély parkjában — már e néhány, zenei estre invitáló cím is jelzi, milyen sokszínű, sajátos hangulatú élményt kínálnak az idei nyári hangversenyek.

Az ország bármely pontjára is tekintünk, nyáron mindenütt megtaláljuk a zene hívó szavára megelevenedő történelmet. A diósgyőri vár komorfensége, a sárospataki templom puritán szépsége többet jelent a pusztá látványosságánál, aki itt hallgat zenét, meg kell hallania valamit elmúlt korok üzenetéből is.

Zeke László, a Filharmónia vidéki rendezőségi osztályának vezetője segít a szíjjeltekintésben:

— Az Országos Filharmónia 1980 nyarán 133 koncertet szervez, 31 helyszínen. A hangversenyeknek majdnem fele — 58 — orgonakoncert. Ez két szempontból is jelentős. Az orgonaszó fensége azokat is megragadja, akik semmilyen kapcsolatban nincsenek a komoly zenével, nagyon sok embernek az első zenei élményt jelenti a véletlenül hallott nyári

orgonakoncert. Együttal felhívja a figyelmet az ország értékes műemlékeire is, hisz ott, ahol orgonakoncertet lehet tartani, biztos hogy a templomok kívül is akad még látványos. A főszezonban a Balaton körül rendszeresen minden hétfőn Keszthelyen, kedden, szerdán Tihanyban, pénteken Kőröshegyen hallható orgonaszó.

— Milyen zenei meglepetést tartogat a Filharmónia a nyári vidéki koncertek sorában?

— Minden bizonnyal nagy hangversenyeseemény lesz augusztus 1. és 2-án Martonvásáron felcsendülő Beethoven IX. szimfónia. Kobajasi Kenicsiro vezényletelével és a japán Mushasino Kórus közreműködésével. Hasonló várakozás előzi meg a Kolozsvári Állami Filharmóniai Kamarazenekar magyarországi koncertjeit, melyeken a neves hegedűművész, Ruha István is fellép. Érdekességként megemlítem még, hogy a diósgyőri várban négy alkalommal megrendezésre kerülő koncertek közül kettőn az idei karmesterverseny első és második helyezette vezetni majd. A jeles hazai zenekarokon és szólistákon kívül három városban, Keszthelyen, Veszprémben és Székesfehérváron ad koncertet a Grazi Szimfónikus Zenekar.

* Megnyitó beszédként elhangzott a Szegedi Nyári Tárlaton